Міністерство освіти і науки України
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
Факультет соціо-психологічної діяльності, реабілітації
та професійної освіти
Проєкт 101183228-MIND-ERASMUS-EDU-2024-CB VET «Рішення у сфері ментального здоров'я для освітньої інклюзії в українській професійній освіті в умовах кризи»(Mental health solutions for educational Inclusion in Distressed Ukrainian VET (MIND))

збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної конференції

28 жовтня 2026 року

«Історичний досвід та інноваційні моделі соціально-психологічної діяльності у системі інклюзії: Україна та світ»

м. Кам'янець-Подільський, 2026 р.

УДК 364:316.6:376(100)(082)
І-90

Рекомендовано поширення в мережі «Інтернет» вченою радою
Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
(протокол № 5 від 30 жовтня 2026 р.)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:
д. екон. н., проф. **Мар'ян Тріпак**, Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут», Україна; старший менеджер проєктів, **Лоренцо Константіно**, директор з досліджень Інститут вищої освіти з питань громадської політики (Institut de Haute Formation aux Politiques Communautaires asbl), Брюссель, Бельгія; **Томаш Гевартовський**, ADN Institute, Варшава, Республіка Польща; к. пед. н. **Зоя Шарлович**, Міжнародна Академія Прикладних Наук в Ломжі, Республіка Польща; д. н. з держ. упр., доц. **Олександр Лаврук**, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», Україна; к.екон.н. **Андрій Дерлиця**, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», Україна; к. істор. н., доц. **Оксана Палилюлько**, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», Україна; к. пед. н. **Василь Мойсеюк**, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», Україна; д. пед. н., проф. **Людмила Романовська**, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», Україна; д. істор. н., проф. **Анатолій Скрипник**, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», Україна; к. істор. н., доц. **Артур Михайлик**, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», Україна; мгр. **Марина Волощук**, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», Україна; мгр. **Наталія Сторожук**, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», Україна; к. істор. н., доц. **Ірина Завадська**, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», Україна; к. філол. н., доц. **Тетяна Марчак**, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», Україна; к. психол. н., доц. **Ольга Столяренко**, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», Україна; д. пед. н., проф. **Володимир Шевченко**, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», Україна; к. пед. н. **Олександр Шевчук**, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», Україна.

І-90 Історичний досвід та інноваційні моделі соціально-психологічної діяльності у системі інклюзії: Україна та світ : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (28 жовтня 2026 р., м. Кам'янець-Подільський) в межах проєкту 101183228-MIND-ERASMUS-EDU-2024-CB VET «Рішення у сфері ментального здоров'я для освітньої інклюзії в українській професійній освіті в умовах кризи»(Mental health solutions for educational Inclusion in Distressed Ukrainian VET (MIND)). Кам'янець-Подільський : Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут», 2026. 918 с.

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Історичний досвід та інноваційні моделі соціально-психологічної діяльності у системі інклюзії: Україна та світ», що відбулася 28 жовтня 2026 року в НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут». У публікаціях розглянуто історичний досвід і сучасні підходи до соціально-психологічної підтримки, соціальної роботи та розвитку інклюзивного середовища в Україні й світі.

Відповідальність за висвітлений матеріал у публікаціях несуть автори наукових праць.
Видано в авторській редакції.

© НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», 2026

Зміст

Секція 1. Генеза та еволюція соціально-психологічної підтримки у системі інклюзії: від історичних витоків до сучасних парадигм

Ганна Боярська
Особливості прояву реактивної депресії у комбатантів з набутою ампутацією та її зв'язок із тривожністю та симптомами посттравматичного стресу 21
Галина Ватаманюк
Педагогіка партнерства як чинник соціально-психологічної підтримки здобувачів в інклюзивному просторі ЗВО..... 26
Оксана Глов'юк
Удосконалення психолого-педагогічного супроводу здобувачів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища 34
Інна Гуменюк, Валентина Загалевич
Соціальна політика Української Народної Республіки: історичний досвід підтримки вразливих категорій населення 38
Лілія Дунець, Тетяна Яценко
Система соціально-психологічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії: досвід Кременчуччини 46
Андрій Квак
Ізоляція та інклюзія: історична еволюція ставлення суспільства до людей з особливими потребами 52
Сергій Кулібаба
Психологічна підтримка сімей військовослужбовців у процесі подолання наслідків війни 58
Артур Михайлик, Марина Олексенко
Інклюзивний туризм як засіб реабілітації: світовий досвід.... 64
Анатолій Михальський
Становлення соціально-психологічної підтримки в системі інклюзії 70
Катерина Мовчан, Альбіна Сабов
Роль бібліотек у забезпеченні соціально-психологічної підтримки в інклюзивній дошкільній освіті..... 76

Валерій Нестеренко
До історії соціально-психологічної підтримки у системі інклюзії на Поділлі у XIX – на початку XX ст. 83
Анастасія Новікова
Генеза та еволюція соціально-психологічної підтримки у системі інклюзії: від історичних витоків до сучасних парадигм 90
Ірина Плаксієнко, Наталія Кузьміна
Інноваційні моделі соціально-психологічної інклюзії у закладі вищої освіти: досвід психологічної служби ПДАУ в умовах сучасних викликів 93
Дмитро Побігуця
Психологічні чинники успішної адаптації учасників бойових дій до мирного життя 98
Олександр Поліщук, Володимир Дудченко, Анастасія Машталер
Філософія інклюзії в умовах сучасної освітньої парадигми ...105
Юрій Сербалюк
Соціальна інтеграція дітей з порушенням зору та слуху через спеціальне навчання у XIX – на початку XX ст. 109
Андрій Скляров, Лідія Радченко
Становлення ветеранського спорту як складової соціальної інклюзії в Україні: досвід всеукраїнської футбольної ліги учасників АТО 113
Анатолій Скрипник
Соціальний розвиток України за козацьких часів (XVI–XVIII ст.).....119
Ольга Столяренко, Оксана Грицюк
Формування підходів до соціальної підтримки людей з особливими потребами в процесі еволюції суспільства.....123
Максим Харченко
Перспективи розвитку соціальної згуртованості в умовах суспільних трансформацій 128
Каріна Шафєєва, Сергій Колєсніков
Правові засади формування безбар'єрного простору для молоді в Україні: від нормативного закріплення до практичної реалізації 132
Володимир Шевченко
Еволюція соціально-психологічної підтримки в інклюзії: від опіки до участі та самовизначення 136

Секція 2. Інноваційний інструментарій соціальної роботи: соціальний супровід, адаптація та інтеграція осіб з особливими освітніми потребами (ООП)

Наталія Атаманюк
Кейс-менеджмент у соціальній роботі з родинами дітей з особливими освітніми потребами: міждисциплінарна координація та оцінювання результатів 141
Олена Білик, Діана Балабай
Художньо-творча діяльність як засіб соціальної взаємодії та інклюзивного залучення дітей старшого дошкільного віку...144
Олена Білик, Тетяна Зан
Мистецько-ігрові практики як засіб розвитку емпатійної взаємодії молодших школярів в інклюзивному класі.....149
Галина Бондаренко
Соціальний супровід сімей, які виховують дітей з особливими освітніми потребами: інноваційний підхід 154
Dmytro Voronetskyi, Arsenii Kalych,
Rostyslav Feshchenko, Oleksandr Pasichnyk,
Digital mental-health tools for war-affected students with special educational needs: a cybersecurity and data-privacy perspective ..160
Леся Галаманжук
Психолого-педагогічні умови формування ціннісного ставлення до здоров'я як складової здоров'язбережувальної компетентності старших дошкільників.....162
Анна Голдак
Ігрово-орієнтована модель психокорекційної підтримки дитини з розладом аутистичного спектра: від функціонального спостереження до корекційної дії 169
Христина Дрогобицька
Адресність та доступність заходів соціального забезпечення у процесі адаптації здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.....175
Тетяна Дуткевич, Валерія Свідніцька
Використання артефактів у формуванні мотивації здобувачів освіти до вивчення історії 181
Богдана Завадська-Перебендюк
Ігрові технології як засіб комплексної реабілітації та соціальної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами.....185

Марія Каспрук
Педагогічні умови проведення занять з фізичної культури для гіперактивних дітей старшого дошкільного віку.....188
Марина Квітінська
Інноваційні інструменти соціально-педагогічного супроводу осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі 192
Аріна Клименко, Сергій Колєсніков
Теоретико-правові аспекти соціальної інтеграції осіб з особливими освітніми потребами: проблеми та перспективи 197
Ольга Кравчук
Індивідуальний освітній супровід у закладах вищої освіти як технологія соціальної інтеграції здобувачів освіти з особливими освітніми потребами 202
Аліса Куніцина
Інноваційні підходи до соціально-психологічної адаптації учнів з ООП на уроках англійської мови 207
Ольга Куцик, Вікторія Бажів
Педагогічний комікс як засіб підтримки соціальної адаптації та комунікації молодших школярів в інклюзивному освітньому середовищі.....209
Ольга Куцик, Віталія Симканич
Проєктно-технологічна діяльність як простір інклюзивної участі молодших школярів: методичні засади адаптації завдань.....214
Геннадій Кучеров
Міждисциплінарна взаємодія у соціальному супроводі осіб із особливими освітніми потребами: проблеми та перспективи 219
Ольга Лоб
Значення розвитку комунікативної компетентності дітей з ООП як умови їхньої соціальної адаптації 228
Ольга Мальцева
Асистивні технології та цифрові інструменти в адаптації та професійній інтеграції осіб із набутою інвалідністю.....232
Вікторія Мариніна
Освітня інклюзія та психологічно-педагогічний супровід студентів з особливими освітніми потребами в умовах дистанційного навчання у закладі фахової передвищої освіти 239

Юлія Мельник
Інноваційні методи соціальної роботи з людьми, які перебувають у складних життєвих обставинах 243
Василь Мойсеюк
Соціально-професійна адаптація та інтеграція молоді з особливими освітніми потребами: від інклюзивної освіти до ринку праці.....246
Владислав Моргун
Соціально-педагогічний супровід розвитку громадянських цінностей молодших школярів з інтелектуальними порушеннями в інклюзивному освітньому середовищі.....249
Володимир Мулик
Міждисциплінарна взаємодія фахівців соціальної сфери та інклюзивно-ресурсних центрів у процесі безперервного супроводу осіб з особливими освітніми потребами.....253
Кристина Овсяк
Інноваційні технології та кейс-менеджмент у розбудові інклюзивного соціально-освітнього середовища.....257
Станіслав Пенцак
Ігрова терапія як інструмент психосоціального відновлення дітей 6–12 років після травматичних подій в інклюзивному середовищі.....260
Ганна Пономаренко, Леонід Гурман
Урахування різноманіття потреб сімей у складних життєвих обставинах під час планування психологічної реабілітації в умовах війни 264
Ірина Реміш
Роль соціально-психологічної підтримки у процесі посттравматичного зростання 267
Hanna Ridkodubska
Specific features of the social rehabilitation of service members who have participated in combat operations.....270
Ліна Тучинська
Арттерапія як інноваційна технологія у системі соціального супроводу та інтеграції осіб з особливими освітніми потребами.....275
Наталія Угнева
Емоційна саморегуляція дітей з розладами аутистичного спектра: роль дорослого у подоланні емоційного перевантаження.....281

Аліна Улан, Олександр Шевчук
Соціально-психологічні аспекти адаптації внутрішньо переміщених дітей засобами спорту 284
Ірина Хоружа
Психологічні чинники виникнення дентофобії у пацієнтів різного віку 288
Світлана Шевченко
Адаптація та інтеграція дітей з особливими освітніми потребами в кризових умовах: соціальний підхід 290
Марія Шкіринець
Психологічна підтримка батьків як ресурс розвитку та соціальної участі дітей із розладами аутистичного спектра..297
Діана Щепова
Психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами під час адаптації до навчання у ЗВО 300

Секція 3. Стратегічне партнерство та проектний менеджмент: роль громадських організацій у розбудові інклюзивного середовища

Олег Вареник, Андрій Мазуркевич
Роль спортивних клубів у підтримці інклюзивного середовища дитячо-юнацького спорту на засадах партнерства 307
Едіта Грабар, Віктор Антонюк
Стратегічне партнерство громадських організацій та бізнесу в адаптації робочих місць для ветеранів з інвалідністю 312
Олексій Листопад, Ірина Мардарова
Міжсекторальне партнерство як механізм забезпечення сталого розвитку інклюзивного середовища в територіальних громадах 316
Ганна Пономаренко, Леонід Гурман
Соціальна підтримка як ресурс психологічної реабілітації сімей у складних життєвих обставинах в умовах війни 323
Олег Складанівський
Громадські організації як рушійна сила розвитку інклюзивного середовища в умовах війни.....326
Наталія Сторожук
Співпраця та підтримка: прикладні аспекти соціально-психологічного супроводу військовослужбовців та їхніх родин.....331

Олена Сукач, Леся Сарана
Інклюзивне освітнє середовище: соціально-психологічна підтримка та стратегічне партнерство 335

Секція 4. Психосоціальний добробут та професійне здоров'я фахівців: профілактика вигорання в умовах інклюзивного виклику

Наталія Андрушкевич
Емоційна дисрегуляція як психологічний чинник формування та підтримання розладів харчової поведінки 342
Валентин Білітюк, Олександр Надворський
Кордони та адвокація власного добробуту: як вчителю технологій уникати надмірного навантаження при розробці індивідуальних освітніх траєкторій 347
Валерія Бойко
Професійне вигорання фахівців у сфері соціально-психологічної підтримки та інклюзії: фактори ризику, діагностика та механізми стійкості 354
Олег Борисюк
Адаптивна фізична активність як засіб психологічного відновлення та зміцнення психосоціального добробуту військовослужбовців і ветеранів війни 356
Діана Буценко, Любов Півень
Дезадаптивний перфекціонізм і порушення харчової поведінки у студентської молоді: психологічні чинники ризику та психосоціальний добробут 360
Олена Василенко
Особливості забезпечення психосоціального добробуту як чинника формування професійної спрямованості майбутніх фахівців соціономічної сфери.....365
Сніжана Васкевич
Психоемоційна стійкість працівників в умовах воєнного стану: стресові ризики та профілактика професійного виснаження368
Ольга Вітрук, Олександр Костюк
Психологічний ресурс вчителя технологій: як зберегти емоційний баланс під час роботи в інклюзивному класі 372
Роман Вітрук
Теоретичні основи формування цифрової компетентності майбутніх педагогів у закладах фахової передвищої освіти ..378

Tetiana Vozniuk
Preventing professional burnout among social workers providing support to war-affected people.....388
Олена Воробйова
Нервово-психічна стійкість військовослужбовців як ресурс професійної ефективності та профілактики психологічного виснаження.....393
Вікторія Галецька, Яна Коломієць
Фізична активність та оздоровчо-реабілітаційні практики як засоби профілактики професійного вигорання фахівців в умовах інклюзивної освіти 396
Віталій Геник
Психосоціальні чинники адаптації військовослужбовців до умов строкової служби та профілактика дезадаптації 400
Марія Гобан
Роль ветеранських просторів у психосоціальній адаптації та реабілітації ветеранів війни 404
Леся Данилевич
Від індивідуальної самодопомоги до командної підтримки: моделі профілактики емоційного виснаження фахівців інклюзивного освітнього середовища 407
Тетяна Дуткевич
Феноменом самозванця в організації: індивідуальний підхід та подолання.....412
Валентина Загалевич, Олена Дужева
Психологічна готовність педагога до роботи в умовах освітньої інклюзії.....417
Анна Залевська, Ірина Ільницька
Альтернативна та додаткова комунікація (АДК) як засіб соціокультурної адаптації дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивній групі ЗДО 428
Ольга Казакова
Організаційна підтримка як ресурс профілактики професійного вигорання педагогічних працівників в умовах пролонгованого стресу.....430
Людмила Комарніцька
Емоційне вигорання педагогів в умовах інклюзивного освітнього середовища 435

Людмила Кушнір
Фінансова грамотність та економічний добробут як чинники психосоціального добробуту здобувачів освіти 440
Оксана Марунчак
Управління психосоціальними ризиками у системі охорони праці педагогів в умовах воєнного стану та інклюзивної освіти 444
Лариса Мєчнік, Лідія Катинська
Психосоціальна підтримка педагога в умовах викликів сьогодення: від теорії до практичних рішень у закладі освіти 447
Марина Мокрякова, Олена Літовченко
Емоційне навантаження як професійний ризик працівників протезно-ортезного виробництва 451
Наталія Ночовна, Ольга Бацман, Андрій Коваль
Віршотерапія у контексті психопрофілактики емоційного вигорання фахівців соціономічних професій 456
Ганна Павленко
Вторинна травматизація педагогів закладів професійної освіти в умовах роботи зі здобувачами, які пережили втрату.....461
Людмила Папулова, Дмитро Остап'юк
Запобігання професійному вигоранню викладача фізичної культури в умовах врахування суспільного різноманіття 465
Денис Панченко
Психосоціальна адаптація осіб передпенсійного віку після втрати роботи: емоційні ризики та ресурси підтримки.....472
Ілля Перкатий
Психосоціальна підтримка та збереження ментального здоров'я фахівців інклюзивної освіти: інноваційні моделі та практичні орієнтири.....475
Ірина Родіна
Професійне благополуччя вчителя як основа оптимізації інклюзивного освітнього простору.....479
Аліна Роїк
Психологічний супровід педагогічних та науково-педагогічних працівників в умовах інклюзивного освітнього середовища: від викликів до ресурсів 483
Юлія Романчук
Посттравматичні психічні стани військовослужбовців у сучасних бойових умовах: прояви та ресурси психосоціального відновлення 488

2. Максименко С. Д., Плющ А. М. Психологічна стійкість особистості в умовах кризових станів суспільства. *Український психологічний журнал*. 2022. № 2 (18). С. 45–58.
3. Франчук Т. Й., Романовська Д. Д. Психосоціальна підтримка суб'єктів освітнього процесу в умовах надзвичайних ситуацій та воєнних викликів. *Педагогіка і психологія*. 2023. Вип. 67. С. 89–98.
4. Швалб Ю. М. Психологічні засади екології освітнього середовища закладу освіти : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2021. 192 с.
5. Hobfoll S. E. Conservation of resources theory: Its implication for stress, health, and resilience. *The Oxford Handbook of Stress and Health*. Oxford University Press, 2018. P. 127–147.
6. World Health Organization. *Mental health and psychosocial support in emergency settings: Operational guidelines for educational institutions*. Geneva : WHO, 2022. 94 p

Марина МОКРЯКОВА, Олена ЛІТОВЧЕНКО
Харківський національний медичний університет

ЕМОЦІЙНЕ НАВАНТАЖЕННЯ ЯК ПРОФЕСІЙНИЙ РИЗИК ПРАЦІВНИКІВ ПРОТЕЗНО-ОРТЕЗНОГО ВИРОБНИЦТВА

Анотація. *У роботі розглянуто емоційне навантаження як потенційний професійний ризик для здоров'я працівників протезно-ортезного виробництва, діяльність яких поєднує високі вимоги до технічної точності з постійною психологічною взаємодією з пацієнтами. Проаналізовано вплив тривалого емоційного залучення, необхідності підтримки осіб після ампутацій, організаційних труднощів і робочого навантаження на психоемоційний стан фахівців. Узагальнено результати вітчизняних і зарубіжних досліджень щодо професійного вигорання, емоційного виснаження та психосоціальних ризиків у протезно-ортезній і суміжних реабілітаційних сферах. Обґрунтовано необхідність комплексного оцінювання психоемоційного навантаження у взаємозв'язку з фізичними, ергономічними, хімічними та організаційними чинниками виробничого середовища для розроблення ефективних заходів профілактики професійного виснаження.*

Ключові слова: *емоційне навантаження, протезно-ортезне виробництво, професійні ризики, психосоціальні чинники, професійне вигорання, емоційне виснаження.*

Актуальність. Протезно-ортезне виробництво – галузь, яка поєднує в собі надання медичної допомоги з багатоетапним технічним процесом. Фахівці протезно-ортезного виробництва

мають володіти спеціальними компетентностями у сфері медичної допомоги та реабілітації, що передбачає не лише дотримання технологічних вимог до виготовлення протезних виробів, але і постійну взаємодію з пацієнтами, які потребують індивідуального підходу.

Особливої уваги потребують пацієнти з порушенням функцій кінцівок унаслідок ампутацій, які проходять тривалий і складний процес фізичної, психологічної та соціальної адаптації. Водночас успішність реабілітації значною мірою залежить від ефективної комунікації між фахівцем і пацієнтом. У протезно-ортезній сфері така взаємодія має важливе значення, оскільки фахівець супроводжує пацієнта на всіх етапах забезпечення протезом, ураховуючи його потреби та функціональні можливості.

Якісне надання допомоги передбачає постійний контакт між фахівцем і пацієнтом для визначення та досягнення необхідного функціонального результату, також точного технічного виконанням виробу. Для якісного виконання професійних обов'язків фахівець протезно-ортезного виробництва має дотримуватися всіх технічних і виробничих етапів виготовлення протезів та ортезів, водночас тісно взаємодіяючи з людиною, яка потребує такого виробу. Поєднання високих вимог до технічної точності роботи з необхідністю постійної комунікації та психологічної взаємодії з пацієнтами обґрунтовує доцільність розгляду психосоціального чинника як одного з потенційних професійних ризиків для здоров'я фахівців протезно-ортезного виробництва [1-3].

Професійні обов'язки протезиста-ортезиста певним чином виходять за межі суто виробничого процесу виготовлення протезу або ортеза. Для забезпечення належної якості виробу та його функціональності з урахуванням індивідуальних потреб конкретного пацієнта, фахівець має постійно взаємодіяти з ним, уважно ставитися до його потреб, вислуховувати та надавати необхідну підтримку на різних етапах протезування й адаптації до протеза. Складність цього процесу, а також вплив різних чинників на його перебіг висвітлено в дослідженні Witt та співавт. (2024 р.) [4].

Унаслідок військовий дій на території України, постраждала значна кількість дорослого і дитячого населення, яка зазнала тяжких травм, зокрема з втратою кінцівок. Високі ампутації ускладнюють процес протезування та можуть подовжувати період

адаптації до протеза. Водночас за таких умов набуває особливого значення психосоціальна складова в роботі протезиста-ортезиста, яка передбачає постійну взаємодію з пацієнтом. Зокрема, якщо ампутація виконана на рівні стегна, пацієнт стикається зі значними змінами функціональних можливостей, обмеженням повсякденної активності та труднощами соціальної адаптації. Це зумовлює потребу в тривалому реабілітаційному періоді, а також може подовжувати або ускладнювати процес виготовлення та пристосування до виробу, що підтверджується дослідженням Whittaker та співавт., щодо функціональних та соціальних наслідків після великих ампутацій нижніх кінцівок [5].

На сьогодні потреба в продукції протезно-ортезного виробництва зростає, проте ця професія в багатьох країнах залишається недостатньо врегульованою. У своїй роботі Clarke та співавт., зазначають, що вимоги до підготовки та професійної діяльності фахівців цього профілю суттєво відрізняється між країнами [6]. Для належного функціонування галузі важливими є чіткі алгоритми та протоколи роботи, а професійні стандарти стають передумовою забезпечення якості виробів і стабільності виробничого процесу. Професійне середовище фахівців протезно-ортезного профілю характеризується багатоетапністю виробничого процесу та психологічною взаємодією з пацієнтом. Основні виклики у професійній діяльності фахівців пов'язані з вимогами до роботи, її впливом на працівника та організацією робочого процесу, тобто зазначається комплексність як психосоціальних, так і фізичних факторів, які можуть впливати на здоров'я працівників [2].

Виходячи з вище наведеного, професійна діяльність протезистів-ортезистів може супроводжуватися значним психоемоційним навантаженням. Безпосередні дані щодо професійного вигорання фахівців цієї галузі наведено у дослідженні Schavey та Sherman (2026 р). За результатами опитування у 78,3 % респондентів виявлено прояви вигорання принаймні за одним з 3-х досліджуваних критеріїв (емоційне виснаження, цинізм, редукція особистих досягнень), причому найпоширенішим було саме емоційне виснаження. Аналіз інтерв'ю також виявив значення організаційних проблем і робочого навантаження, фінансових та кар'єрних труднощів [7].

Подібну тенденцію щодо переважання виснаження серед компонентів вигорання виявлено в систематичному огляді

Brown та співавт. (2026), присвяченому ерготерапевтам Австралії. Автори проаналізували сім досліджень і визначили високе робоче навантаження та велику кількість клієнтів серед найчастіше згадуваних чинників, пов'язаних із вигоранням. Хоча результати дослідження ерготерапевтів не можна безпосередньо переносити на протезистів-ортезистів, вони доповнюють обґрунтування необхідності вивчення професійного виснаження в суміжних сферах діяльності [3].

Зв'язок емоційної праці з психічним здоров'ям працівників різних професій досліджено в систематичному огляді та метааналізі Zhao, Gao та Gao (2025), що охопив 27 спостережних досліджень. Автори встановили статистично значущий позитивний зв'язок між поверхневим регулюванням емоцій та емоційним дисонансом, з одного боку, і негативними показниками психічного здоров'я, зокрема депресивними проявами, тривожністю та безсонням – з іншого ($r = 0{,}213$; $p < 0{,}001$) [8].

Працівник протезно-ортезного виробництва під час виконання своїх професійних обов'язків має бути емоційно залученим у взаємодію з пацієнтом і водночас контролювати свої емоції. Виявлення емпатії, співчуття та підтримки сприяє встановленню довірливих стосунків із пацієнтом, проте потребує постійних емоційних зусиль. Тривале емоційне залучення до переживань інших людей може бути причиною швидкого розвитку втоми, яка проявляється не лише у осіб, що пережили травматичні події, а й у фахівців, які регулярно взаємодіють із людьми, що зазнали тяжких травм і потребують психологічної підтримки [9].

Робота з пацієнтами після ампутацій має специфічні особливості, тому психоемоційне навантаження фахівців потребує безпосереднього вивчення в цій професійній групі. Дослідження суміжних реабілітаційних професій вказують на значення робочого та клієнтського навантаження, емоційної праці для формування професійного вигорання.

Висновки. Емоційне навантаження доцільно розглядати як потенційно значущий компонент психосоціального професійного ризику фахівців протезно-ортезного виробництва, які працюють з пацієнтами після ампутацій. Тривала взаємодія з пацієнтами, необхідність емоційної підтримки та супроводу впродовж виготовлення, припасування й адаптації до протеза можуть створювати додаткові психоемоційні вимоги до працівників.

Водночас ступінь впливу цих чинників на розвиток синдрому професійного вигорання потребує спеціального дослідження. Перспективним є комплексне оцінювання психосоціального навантаження разом у взаємозв'язку з фізичними, ергономічними, хімічними та організаційними чинниками виробничого середовища, що відповідає концепції оцінки професійних ризиків для здоров'я працівників протезно-ортезного виробництва.

Список використаних джерел:

1. Anderson S., Stuckey R., Oakman J. Work-related musculoskeletal injuries in prosthetists and orthotists in Australia. International Journal of Occupational Safety and Ergonomics. 2021. Vol. 27, No. 3. P. 708–713. DOI: 10.1080/10803548.2018.1485335.
2. Anderson S., Stuckey R., Oakman J. R. Prosthetists' and Orthotists' experience of their work and workspace – characterising the physical and organisational environment: Focus group findings. Prosthetics and Orthotics International. 2016. Vol. 40, No. 6. P. 703–712. DOI: 10.1177/0309364615592702.
3. Brown A., Coxon K., Thyer L. Burnout in Australian occupational therapists: A systematic review. Australian Occupational Therapy Journal. 2026. Vol. 73, No. 3. e70099. DOI: 10.1111/1440-1630.70099.
4. Witt M., Domazet T., Dong A., Handler C., Nella K., Dilkas S., Campbell J., Guilcher S. J. T., MacKay C. Understanding transitions in care for persons with limb loss: a qualitative study exploring health care providers' perspectives. Disability and Rehabilitation. 2024. Vol. 46, No. 22. P. 5235–5242. DOI: 10.1080/09638288.2023.2301477.
5. Whittaker J. D., Tullett R., Patel N., Newman J., Garnham A., Wall M. Short-term mortality, morbidity and recovery milestones after major lower limb amputation: a prospective evaluation of outcomes in a tertiary center. Annals of Vascular Surgery. 2019. Vol. 56. P. 261–273. DOI: 10.1016/j.avsg.2018.07.070.
6. Clarke L., Puli L., Ridgewell E., Dillon M. P., Anderson S. Regulation of the global orthotist/prosthetist workforce, and what we might learn from allied health professions with international-level regulatory support: a narrative review. Human Resources for Health. 2021. Vol. 19, No. 1. Article 83. DOI: 10.1186/s12960-021-00625-9.
7. Schavey D., Sherman J. Empathy to exhaustion: A mixed-methods qualitative study exploring burnout in orthotic and prosthetic clinicians. Prosthetics and Orthotics International. 2026. Epub ahead of print. DOI: 10.1097/PXR.0000000000000573.

8. Zhao Y., Gao L., Gao J. The impact of emotional labor on mental health: a systematic review and meta-analysis of multi-occupational groups. Acta Psychologica. 2025. Vol. 261. Article 105905. DOI: 10.1016/j.actpsy.2025.105905.
9. Yelvington M. L., Corson T., Tarver T., Teague T., Oguntola-Blount A., Reynolds S. A scoping review of compassion fatigue and compassion satisfaction in burn therapists. Journal of Burn Care & Research. 2024. Vol. 45, No. 3. P. 608–613. DOI: 10.1093/jbcr/irae029.

Наталія НОЧОВНА,
Кандидат педагогічних наук,
Доцент кафедри філології та соціально-гуманітарних дисциплін
Полтавський інститут економіки і права Університету «Україна»,
м. Полтава, Україна
yanatalochkann@gmail.com
Ольга БАЦМАН,
Кандидат педагогічних наук, доцент,
Заступник директора з освітньої діяльності, завідувач кафедри
соціальної роботи та спеціальної освіти
Полтавський інститут економіки і права Університету «Україна»,
м. Полтава, Україна
olgapisnya2203@gmail.com
Андрій КОВАЛЬ,
старший викладач
кафедри соціальної роботи та спеціальної освіти
Полтавський інститут економіки і права Університету «Україна»,
м. Полтава, Україна
indivwork@gmail.com>

ВІРШОТЕРАПІЯ У КОНТЕКСТІ ПСИХОПРОФІЛАКТИКИ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ

Анотація. *У статті розглянуто доцільність використання віршотерапії у контексті психопрофілактики емоційного вигорання фахівців соціономічних професій. Зрезюмовуючи результати аналізу доробку провідних українських та зарубіжних учених і власний досвід використання віршотерапії, авторами визначено ключові ознаки і відмічено переваги віршотерапії для психопрофілактики емоційного вигорання фахівців соціономічних професій.*

Ключові слова: *віршотерапія, фахівці соціономічних професій, професії типу «людина — людина», синдром емоційного вигорання.*